

ТЕХНІКО-ТАКТИЧНА ПІДГОТОВКА ЮНИХ ФУТБОЛІСТІВ ЯК СКЛАДОВА ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ

^{1,2} Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

Annotation. The article proves the interdependence, commonality of values and goals of Olympic education and sports training of pupils of children's and youth sports institutions, reveals the content and direction of the process of formation of technical and tactical actions of young football players as a component of Olympic education.

Keywords: Olympic education, sports training, young football players.

Актуальність теми дослідження. Олімпійська освіта спрямована на забезпечення постійного цілеспрямованого впливу на духовні і тілесні основи дітей та молоді [1, 7]. За допомогою органічного взаємозв'язку духовного та матеріального, діалектичної єдності теорії і практики, які відображають філософський сенс олімпійської освіти, підрастаюче покоління не тільки оволодіває культурною спадщиною фізичної активності людства та розвиває спортивну сферу життєдіяльності, а й засвоює і реалізує ідеї гуманізму, свободи та рівності людей, сприяє їх розвитку через зміцнення миру і збереження власної гідності.

Необхідність поширення знань про олімпізм, цінності та принципи олімпійського руху, значення олімпійського спорту у сучасному світі обумовлює інтеграцію олімпійської освіти у різні сфери життєдіяльності підрастаючого покоління. Такі інтеграційні процеси пов'язуються, насамперед, з діяльністю різних закладів освіти, у тому числі, й з дитячо-юнацькими спортивними школами. Адже філософія олімпізму покликана допомогти кожній дитині та молодій людині зробити правильний вибір для удосконалення своєї особистості, що сприятиме подальшому її розвитку та самореалізації.

Оскільки цінності та вектор цілей олімпізму співпадають з принципами і завданнями спортивної підготовки учнів дитячо-юнацьких спортивних закладів, можна стверджувати, що успішне вирішення завдань спортивного тренування значною мірою обумовлене якістю олімпійської освіти, а розвиток олімпійської освіти учнів ДЮСШ визначається ефективністю реалізації завдань спортивної підготовки.

Мета дослідження – розкрити зміст і спрямованість процесу техніко-тактичної підготовки юних футболістів як складової олімпійської освіти.

Методи дослідження. Для досягнення вказаної мети використано комплекс взаємопов'язаних методів, а саме: аналіз, синтез і узагальнення наукової інформації з проблеми дослідження, навчально-методичної літератури та Інтернет джерел.

Дослідження виконувалось за планом науково-дослідної роботи кафедри теоретичних основ і методики фізичного виховання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка на тему: «Професійно-педагогічна підготовка майбутніх фахівців до формування фізичної культури учнівської молоді» (Державний реєстраційний номер: 0120U103906).

Результати дослідження. Формування особистості в процесі багаторічної спортивної підготовки у дитячо-юнацькій спортивній школі – це динамічний процес, в основу якого покладено вікові й індивідуальні зміни взаємодії юного спортсмена з навколишнім світом, засвоєння норм, правил і моральних критеріїв, що регулюють діяльність та поведінку.

Як свідчить аналіз науково-методичної літератури, до числа пріоритетних питань, які потребують ефективного вирішення на шляху до високих спортивних досягнень, відноситься становлення техніко-тактичної майстерності юних футболістів [2, 3, 6]. У системі багаторічної підготовки процес удосконалення рухових дій є постійним і нескінченним. Він передбачає активний та систематичний пошук нових шляхів, форм, методів покращання якості навчально-тренувального процесу юних спортсменів на основі відповідних знань і компетентностей.

Техніка футболу являє собою сукупність спеціальних ігрових прийомів, які використовуються певними способами у різноманітних поєднаннях для ефективного вирішення рухових

завдань, що забезпечують перевагу над суперником і спрямовані на досягнення поставленої мети. Відповідно спортивно-технічна підготовка розглядається як педагогічний процес, спрямований на досконале оволодіння спортсменом системою рухів (технікою гри), що відповідає особливостям футболу і сприяє досягненню високих спортивних результатів [5].

У такому контексті тактика футболу пов'язана з вибором оптимального поєднання доцільних засобів правильного вирішення певної ігрової ситуації. Спортивно-тактична підготовка постає як педагогічний процес, що спрямований на оволодіння раціональними формами ведення спортивної боротьби у процесі специфічної змагальної діяльності.

Техніко-тактична підготовка у футболі є складним, логічно побудованим багаторічним процесом, який реалізується у різних формах та видах діяльності. Навчання техніко-тактичним діям проходить поетапно, з послідовним їх ускладненням відповідно до наявних організаційно-педагогічних умов. Кожний етап навчання містить конкретні завдання щодо оволодіння технікою і тактикою футболу. Зокрема технічна підготовка передбачає постановку і реалізацію таких завдань: створення уявлень щодо техніки футболу; збільшення обсягу та різноманітності рухових умінь і навичок; досягнення високої стабільності та варіативності прийомів гри з поступовим їх перетворенням в ефективні змагальні дії; оптимізація структури рухових дій, їх динамічних та кінематичних параметрів з урахуванням індивідуальних особливостей юних спортсменів; підвищення надійності та результативності технічних дій в ігровій та змагальній діяльності; удосконалення технічної майстерності відповідно до розвитку практики футболу та сучасних наукових надбань [2, 4]. Комплекс завдань тактичної підготовки складають: ознайомлення із загальними поняттями та принципами певної системи тактичних дій; формування видів стандартного вирішення завдань, тактичних дій, які найкраще відповідають індивідуальним особливостям учнів; розширення форм і способів дій з урахуванням не тільки особливостей футболістів, а й характеру дій гравців команди суперника; оптимізація й вдосконалення засобів тактичних дій відповідно до вимог сучасного футболу [2, 6].

Навчання певному ігровому прийому проводиться спочатку без протидії з боку суперника, потім – у взаємодії з партнером,

з протидією одного опонента, далі – у взаємодії з двома партнерами, з протидією двох суперників і т. д. При цьому вважається доцільним навчання юних футболістів тактичним діям у такій послідовності, яка передбачає поступове збільшення чисельності гравців: індивідуальні → групові → командні.

Загальновідомо, що техніко-тактична підготовка не є ізольованим процесом, оскільки, наприклад, будь-який технічний аспект розв'язання ігрових завдань завжди взаємозв'язаний з інтелектуальними, тактичними, фізичними, психологічними можливостями спортсмена. Цей взаємозв'язок обумовлений комплексним характером ігрової діяльності та цілісністю рухових дій в футболі. Кожна дія гравця виникає як результат системи знань, прояву фізичних і психологічних якостей, рухового досвіду і реалізується як цілісний ефект, як інтегративне утворення. Відсутність хоча б однієї зі складових або недостатній рівень оволодіння нею неминуче веде до зниження ефективності ігрової дії, а в підсумку – унеможливлює досягнення високих спортивних результатів.

Разом з тим, спортивна підготовка передбачає оптимальну відповідність всіх її сторін з урахуванням повної реалізації можливостей спортсмена. Згідно теорії функціональних систем, гармонія досягається не лише на основі зв'язку і взаємодії, а й ґрунтується на взаємному сприянні. Відповідно техніко-тактична підготовка юного футболіста повинна відбуватися у такому поєднанні з іншими сторонами спортивної підготовки, у якому здійснюватиметься їх взаємне сприяння, завдяки чому підвищення рівня техніко-тактичної підготовленості сприятиме зростанню інших. І навпаки. Шляхом розвитку інтелектуальних, психологічних та фізичних можливостей особистості вдосконалюватиметься техніка і тактика учня.

У працях вчених та фахівців зазначається, що якісне оволодіння техніко-тактичними діями неможливе без відповідного розвитку основних фізичних якостей: пружкості, спритності, витривалості, сили та гнучкості [2-6]. Рівень розвитку вказаних якостей визначає раціональність форми рухів, адекватний їй ступінь додавання зусиль у різних їх фазах, координацію, точність і швидкість рухових дій. Оволодіння техніко-тактичними діями, їх результативність, надійність, стійкість та варіативність значною мірою забезпечується належним розвитком рухових здібностей.

Важливим показником досягнення запланованих результатів у процесі спортивної підготовки є здатність кожного учня ефективно застосовувати ігрові прийоми в складних умовах гри та змагань. Вихованці ДЮСШ мають навчитися реалізовувати весь обсяг програмового матеріалу в ігровій діяльності та успішно адаптуватися до специфіки футболу. Формування зв'язків між компонентами спортивної підготовки з метою поєднання їх у єдину цілісну змагально-ігрову діяльність вимагає безперервного систематичного впливу.

Оволодіння учнями необхідними теоретичними знаннями, відповідними уміннями і навичками, активізація їх пізнавальної діяльності, залучення до виконання індивідуальних завдань з футболу сприяють розумінню учнями сутності спортивної підготовки, стимулюють їх до пошуку практичних шляхів досягнення запланованих результатів. Формування у юних футболістів усвідомленої потреби у спортивному вдосконаленні потребує включення учнів в активну пізнавальну діяльність, що передбачає передачу їм низки функцій, пов'язаних із змістовною стороною навчально-тренувального процесу. Це уможливорює перетворення учнів ДЮСШ у повноправних суб'єктів процесу спортивної підготовки, які «у своїх діях і думках у рамках фізкультурно-спортивної діяльності та у повсякденному житті керуються загальнолюдськими гуманістичними нормами поведінки, що культивуються олімпізмом та принципами Олімпійської Хартії» [1].

Висновки. Зміст та спрямованість техніко-тактичної підготовки юних футболістів визначається умовами змагальної діяльності і включає досконале оволодіння системою рухів (технікою гри), що відповідає особливостям футболу та сприяє досягненню високих спортивних результатів, а також раціональними формами, засобами і методами ведення спортивної боротьби (тактикою гри). На кожному тренувальному занятті через розв'язання конкретних його завдань забезпечується досягнення провідних цілей спортивної підготовки – фізичного вдосконалення, оволодіння системою рухів у футболі, досягнення високих спортивних результатів, що у підсумку, сприяє розвитку олімпійської освіти юних майстрів шкіряного м'яча.

Список літератури.

1. Єрмолова В. М. Олімпійська освіта: теорія і практика: навчальний посібник. К.: Літера, 2011. 335 с.

2. Костюкевич В. М. Теорія і методика тренування спортсменів високої кваліфікації: навчальний посібник. Вінниця: Планер, 2007. 273 с.

3. Наумчук В. І. Використання рухливих і навчальних ігор у спортивній підготовці юних футболістів. *Слобожанський науково-спортивний вісник*, 2018. 1(63), 47–52. DOI: <https://doi.org/10.15391/snsv.2018-1.008>

4. Наумчук В. І. Педагогічні умови вдосконалення технічної підготовки юних футболістів. *Physical Education, Sport and Health Culture in Modern Society*, 2017. 3, 264–268. <https://sport.vnu.edu.ua/index.php/sport/article/view/1542>

5. Наумчук В. І. Словник-довідник основних термінів і понять з теорії та методики фізичного виховання і спорту. Тернопіль: Астон, 2013. 96 с.

6. Соломонко В. В., Лісенчук Г. А., Соломонко О. В. Футбол: підручник. К.: Олімпійська література, 2021. 304 с.

7. Солопчук М. С., Боднар А. О. Олімпійська освіта: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2013. 176 с.

Наумчук В. І.¹ <https://orcid.org/0000-0002-2919-0720>
Лапшинський О. А.²

АЛГОРИТМ РОЗВИТКУ КООРДИНАЦІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ФУТБОЛУ

^{1,2} Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

Abstract. The publication reveals the main initial provisions of the development of coordination abilities of students of general secondary education institutions in football classes, defines the algorithm of this purposeful process in the context of the introduction of educational innovations on the conceptual basis of the New Ukrainian School.

Keywords: coordination abilities, football, algorithm, schoolchildren.